

Za tem nabije puško, obesi jo na ramo in brez prejšnje skrbnosti gré naravnost do turbana.

„Tebe je kak bogatin imel na glavi“ — reče in dvigne svileni, beli-rudeče-progasti turban, ogleduje drago kamenje, s katerim je bil okrašen. Te je mar gospodar ležé zgubil z glave, ali so te zgubili junaški vitezi, kaj? Naj bo, kar hoče, to dobro vem, da so tudi naši bratje okoli Morave čuli in razumeli glasove naše od Jadra Radjevine. *)

Pa se odpravi in radostno zakriči v dolino: „Sloboda Srbii! smrt dahijem! Hurra!“ In od druge strani odjekne mu glas od stene: „Smrt dahijem!“ Stojan razloči glas in sprevidi, da to ni jek; zato pohiti navzdol; in ko pride za grm, glej! mu je pred očmi lepa vas v krilu gojzdnatih bregov.

Tù je dolina bila nekoliko širja in Morava vila se je in tekla bliže k vasi, tako da je bil vès ta predel res lep za okó.

Toda Stojanovega očesa ni unemala lepota naravna; zakaj v vasi bil je kreg in velik vriš. Nekoliko oboroženih ljudi hitelo je v dolino, gotovo jih je Stojanove puške pok vznemiril bil. Al ko zapazijo hajduka, obstanejo na sredi poti. Tudi Stojan postoji malo, nategne pas, za ktere ga je bil obesel turban, zaviha črne brke in ponosno koraka v dolino.

„Pomozi Bog in sv. Mati Božja!“ — pozdravi jih Stojan, ko se jim približa. Meni se zdí, da zdaj že more pri vas dober kristjan dobiti varnega stanovanja. „Peter Todorović! jez sem tvoj gost.“

„Dobro došel, Stojan Čupić!“ — odgovori Todorović. Sežeta si v roke, rokujeta se in poljubujeta na čela junaške. Ko sta se po bratovsko poljubila, vrnejo se vsi skupaj v vas. Nihče ne nadleguje gosta s popraševanjem, dokler ne pride pod streho in se ne odpočije. Pa, da je Stojan prišel, pripovedovalo se je po vsej vasi od ust do ust; vsaki mu se čudi, vsaki ga je bil vesel, vsaki z dobro došlico pozdravlja milega gosta. Stojan jim je bil stari znanec, saj po imenu.

Župan in vodja Peter Todorović povrnili se je nedavno iz Šumadije in od Kolubare **), ter je pripovedoval svojim ljudem o zmagah srbskih bratov v Jadru in Radjevini; pripovedaval je o srbski ustaji okoli Save in Šumadije, o junaštvu hajdukov Čurije in Čupića, o duhovnu Luku, Lazareviću in o junaku Jakobu Nenadoviću.

Njegovi rojaci so z veseljem poslušali ga; začeli so brke vihati, pestiti roke in sipati iskre iz oči. Al ker so bili vajeni jarma in grozovitosti, niso znali izraziti čuvstev svojih, in djansko pokazati prepričanja svojega.

Ko pa jim začne Todorović pripovedovati o Karagjorgju — srbskem junaku, — kako pobija turške spahije, in kako kliče vse Srbe, da se oborožé; razsrdeni tovarš njegov Milenko skoči na noge in zaupije: „Brate Srb, razumim to! Handžar v eno in puško v drugo roko, pa hajd nad naše krvopivce!“

Ozrevši se na okoli, resno pogleda tovarše svoje in reče: „Za menó, kdor ni vrgel srca svojega tlačiteljskemu psu in ne okoval duše v robske okove!“ Todorović skoči med-nje in mahne s puško nad glavo govore: „Bratje, čas je došel, da se zmaščujemo! Hajd na dahije!“ Ostali zakričejo: „Hajdimo na dahije!“

In resnično zgrabijo za orožje. Le malo časa je pošlo in reka Morava tekla je veseliša po oslobodeni zemlji od Beligrada do Donave. Svobode veseli glas razlegal se je po vsi Srbii. Bratje podrinski zvedili so za junaško srečo svojih bratov pomoravskih, kakor ti za one.

Vsak tedaj lahko spozná, zakaj je radost vsem prešunila srca, ko je tak slavnoznani junak stopil med-nje.

(Dalje prihodnjič.)

*) Reci, ki se vijete med Bosno in Srbijo.

**) Kolubara, reka v Srbii; teče bolj proti zapadu. Steče se pa v Donavo.

Pis.

Steče se
Pis.

Važna knjiga.

Ravno sada se tiska moja knjiga pod naslovom:

УЗАЈЕМНИ ПРАВОНИК славјански,

to je:

uzajemna SLOVNICA ali MLUVNICA slavjanska.

Ta slovnica prisposablja i sravniva jezik staroslavjanski, ruski, horvatsko-srbski, česki i poljski; po priloznosti se ozira take na jezik gorotansko-slovenski i bolgarski, na ugersko-slovenski i lužičko-srbski; onda ustanovi ona povsuda takodjer slovničke izraze i slike uzajemne, to je, ktere su uže sada v istini, v djanji, de facto obične v celom slavjanstvu ali barem v najvećem njegovom djelu. Ona obsega zato v jednom celku šest slovnica.

Ta slovnica je vrlo važna i osobito v sadajnoj dobi dobro došla: jer v jugoslavjanskim plemenih vlada v obće živa želja po književnoj slogi i uzajemnosti, odtuda tako znameniti prinesci na jugoslavjansku akademiju: ta uzajemna slovnica pak kaže put, kaže cestu, po kojej možemo se dostati do književne sloge i uzajemnosti; isto tako živa želja po književnoj uzajemnosti i po uzdelavanji materskoga jezika vlada take med Čehoslavjani, dokaz tomu, da se je uže pred već lěti oglasilo, da bi se spisala knjiga „Brus jazyka českého“, koja bi kazala i svetovala, kako se ima českoslavjanski jezik izobraževati i uzdelavati: uprav to razlaga pritomna uzajemna slovnica slavjanska, samo da razlaga ješće već, to je, kako se ima izobraževati i uzdelavati jezik ruski, horvatsko-srbski, česki i poljski, da bi koliko moguće, lahko razumeli vsi književni Slavjani.

V ostalom hvaliti se mora slovnica jednom sama, jamačno brez pogrešek ne bude, pri tom nije niti tako naduta, da bi se nadala vsem vstreči: ale važna, koristna, prospešna i polezna je vsakomu spisovatelju, i književniku slavjanskomu, budi on kterogakoli narečja ali plemena slavjanskoga.

Spisana je pismeni latinskimi v jeziku slovenskom uzajemnom, v takovom, kako ovi oglas, tako, da knjigu za potrebu razumi i ju može brez skrbi i brige v ruke vzeti vsaki književnik Slovenec, Horvat, Srb, Čeh, Moravan, Slovak itd. Osobito se može priporučiti dijakom.

Obsegala bude knjiga 15 tiskanih listin (bögen) i pride na svetlo v treh svezkih, vsaki po pet tiskanih listin, svezek po jednom stotinjaku (gulden) avstr. vrednosti.

Molim priljudno i učtivo ne samo svoje osobne prijatelje i poznanike, nego vse prijatelje književne sloge i slavjanske uzajemnosti, da blagovoljite na prvi svezek predplatiti s jednim stotinjakom (gulden) i predplatitelje na tu knjigu sbirati i peneze, novce, meni poslati, jer drugi i tretji svezek želim zajedno na svetlo izdati, pa to možem učiniti i storiti samo, ako dobim na prvi svezek najmanje 200 predplatiteljev, za svezka drugi i tretji se daju penezi stoperv onda, kada predplatiteljem ta svezka v ruke dojdeta. Pa uže prvi svezek sam za se je knjižica, sicer nevelika, pa vendar dosta zanimiva i važna. Tretjemu svezku se pridá naslov cele knjige, predgovor i kazalo. Na 10 iztisov se dá jednajsti na dar.

Peneze (novce) molim, meni franko poslati pod naslovom:

Matija Majar, župnik v Gorjah,
Post Arnoldstein, Kärnten.

Dopisi.

Iz Dunaja 4. okt. ‡ Brali ste že gotovo v družih, Slovanom prijaznih pa tudi neprijaznih časnikih, da je o priliki praznovanja tisočletnice ruskega carstva v Novgorodu 8. (20. sept.) ruski car razun svojih domaćih zaslužnih mož in pa mož družih dežel tudi 25 Avstrijancov počastil z različnimi redi, enega pa z briljantnim prstanom. Vsi ti so dobili poslavljenje samo za svoje

literarne zasluge, in nobeden iz kakega političnega obzira, kakor bi nemški, Slovanom v vsem sovražni časnikarji tudi to reč radi tolmačili. Ako bi se bili radi političnim vodnikom redi dajali, bi bili vsi pač drugi poslavljeni vmes, katerih pa ni, kajti vsak, ki je bil počasten, ima več ali manje zasluge za slovestvo slovansko. Radujemo se tedaj mi Slovenci, da razun prvaka v slovestvu vseslovanskem, gosp. prof. dr. Miklosića, je tudi Vam, gospod vrednik, ta slava došla za 20letni veliki trud na polji slovenskem zlasti z „Novicami“, katerim brez ugovora gré čast in hvala, da stoji slovenski jezik na tej stopnji omike, na katerem se znajde dandanašnji. Ž njimi ste nam, kar zgodovina slovenskega slovestva hrani v svojih spominkih, v občo rabo vpeljali pravopis, ki nas edini s pravopisom Jugo- in Severoslovanov avstrijskih, kateri pišejo latinico, itd. — Da pa zvejo tudi bravci „Novic“ poslavljene može, in da zvejo vrsto, po kateri gredo v časti podeljeni redi eden za drugim, naznanjam Vam jih, kakor sledé po tej vrsti:

Red sv. Vladimira razreda 3. so prejeli: Dr. Purkyne, profesor zdravilstva v Pragi, — dr. Palacki, zgodovinar v Pragi, — Ivan Kukuljević veliki župan in zgodovinar v Zagrebu.

Red sv. Ane razreda 2. s krono so prejeli: Superintendent Kuzmany na Dunaji, — prof. Miklosić na Dunaji, Vuk Štefanović na Dunaji, — korar Kuziemski v Lvovu, — Dobranski, svetovavec deželnega poglavarstva v Budimu.

Red sv. Ane razreda 2. brez krone: Arhivar Erben v Pragi, — dr. L. Rieger, vrednik naučnega slovnika v Pragi, — prof. Hatala v Pragi, — prof. Sušil v Brnu, — prof. Šembera na Dunaji, — prof. Petranović v Zadru, — dr. Subotić v Zagrebu.

Red sv. Vladimira razreda 4. so prejeli: Prof. Golovacki v Lvovu, — prof. Hadžić v Novem Sadu, — dr. Mazuranić v Zagrebu, — dr. Bleiweis v Ljubljani.

Red sv. Stanislava razreda 2. je prejel: Rezač, vradnik v Pragi.

Red sv. Ane razreda 3. so prejeli: Prof. Nikolaević v Zadru, bibliotekar Vertatko v Pragi, — Francisci, vrednik v Pešti, — Dziedicki, vrednik v Lvovu.

Red sv. Stanislava razreda 3. je prejel Stančević na Dunaji.

Prstan z briljantom: Prof. Jezbera, vrednik „Slovenina“ v Pragi.

V Pragi 1. okt. L. M. G. — Že dokaj časa Vam nisem pisal od tukaj, pa ne da bi djal, da se med tem ni zgodilo nič mikavnega na Českem. Kakor so se namreč sošli o velikem in malem Šmarnu slovenski rodoljubi na bleškem jezeru in v vipavski dolini, tako so se shajali zadnje mesce tudi česki rodoljubi na veliko veliko mestih in obhajali so spomine in obletnice Havlička, Hanka in družih, ki so si v poprejšnih žalostnih časih pridobili zasluge za omiko dolgo zanemarjenega českega naroda. — Če je bilo tudi pri teh slavnostih včasih kaj „prenapetega“ kakor „Presse“, „Ostdeutsche Post“ in drugi naši nemški časniki blodijo, se to Čehom ravno zameriti ne smé, ker to ne more po moji misli drugače biti, dokler je naše političsko stanje tako, kakor se je pokazalo v zadnjem času v Podjebradih, kjer so dragonarji odločevali o političkih vprašanjih. Ker ravno govorim o političkem stanju, je treba kaj povedati tudi o českem novinarstvu: saj veste da je novinarstveno stanje najboljša mera za političko svobodo vsakega naroda. — Znano Vam je, da je bil dr. Gregr vrednik českih „Narodnih listov“ po prvi instancii obsojen v štirimesečno težko ječo in da plača 1300 gold. kazni; druga instancija mu je kazen poojstrila tako, da bo imel prestati 10 mescov težke ječe in da plača 4000 gld.; viša dunajska sodnija pa mu je odpustila 2 mesca. Vrednik tukajšnjih „humorističnih listov“, Vilimek je bil letos že enkrat zaprt za 14 dni in je plačal 100 gold. Sliši se pa, da ima sopet 18 pravd. Zadnje dni je stal pred sodbo

tukajšni korar Štule, vrednik tukajšnjega cerkveno-politiškega časopisa „Pozorja“. Tožili so ga, da punta narod proti obstoječi vladi in da vzbuja sovraštvo proti g. državnemu ministru. Al branil se je tako dobro, da so ga sodniki za nedolžnega spoznali. Bog daj, da bi se vendar spoznalo, da je treba vsaki stranki vsaj to dopustiti, da brez strahu pové, kje jo tišči, in da se tako sopet povrne toliko potrebni mir med narode našega cesarstva! V zadnjem času sta začela izhajati v Pragi dva nova časopisa: česki „Slovenin“ in pa nemški „Politik“. „Slovenina“ uredi prof. Ivan Teodorovič Jezbera. Ta list se pečá samo z znanstvenimi rečmi in bo prinašal članke pisane v vseh slovanskih jezikih. „Politik-o“ vredi g. Skrejšovský. Prizadeval si bo ta list, da pomiri in sprijazni tukajšne Nemce s Čehi. To prizadevanje je res hvale vredno, in jako potreben je tak nemšk list, kakoršna je „politika“, ker razdraženost, ki vlada med tukajšnjimi Čehi in Nemci, bi mogla, ako ne odjenja, imeti žalostne posledke za oba naroda. Potreben pa je ta časopis posebno še zavoljo tega, ker Nemci beró sploh le nemške časopise, v katerih — ravno tako kakor pri nas na Slovenskem — plačani dopisúni brez poznanja českega naroda in njegovih potreb in večkrat tudi brez vesti trobijo po svetu grde laži na škodo česemu narodu. Lahko se pa tudi dá misliti, da tudi Čehi pri tacihi ogromnih lažéh ne morejo hladne krvi ostati, in zato tudi česki listi razdraženi včasih pišejo zoper Nemce, kar bi bolje bilo, da bi se morebiti ne pisalo. Da Čehi niso še dosegli narodne ravnopravnosti, tega niso krivi tukajšni Nemci, ravno tako, kakor tudi naši Kočevarji niso krivi, da mi Slovenci na Kranjskem še nimamo narodne ravnopravnosti. — 24. dne p. m. smo pokopali Ferdinanda Mikovca, vrednika lepoznavskega časopisa „Lumira“ in „arheologických památek“. Bil je ranjki še le 36 let star, in že do te starosti si je pridobil slavno ime s svojimi glediščnimi, kritičnimi, lepoznavskimi in posebno starinarskimi (arheologičnimi) spisi. — Zraven tega je bil pravi izgled narodne trpljivosti: on je spoštoval omiko in učenost na Nemcu ravno tako kakor na Čehu, in je tudi sam nekoliko spisal v nemškem jeziku. Bodi mu zemljica lahka!

Iz Wildonske okolice. ☿ — Radi prebirate novine iz mnogih slovenskih krajev, naj Vam naznanjajo o blagornem ali duševnem napredku našega naroda. Pa tudi vem, da ste radi prebirali vrle spise našega marljivega rojaka dr. Podliščekovega Ivana iz daljne Srbije; naročali ste zato hladni Savi vročo zahvalo in srčni pozdrav, da ga izroči njemu in srbski brači, pred ko se poslovi slovenskemu jugu. Ne zamerite mi toraj, ako Vam le na kratko naznamim le trohico iz bližnje soseske Nemčije. Ni dolgo, kar sem se vrnil iz slovenskega Štajerja, kamor sem se bil podal v začetku avgusta. Pa takrat že sem našel pri nas bolj zrelo in sladko grojzde kakor je tū sada v začetku oktobra. Je še trdega in zelenega dosti; težko če bo kada za vino dozorelo. Toča ga je res malo oluskala, pa vendar so ga kmetje več in boljšega pričakovali. Jabelčnika tudi niso precej naredili; nekaj hruševca je vsa pijača. Naše slovensko vino bo toraj že ceno dobilo. — Kako nek Slovenec med Nemci shaja? Se vé, da ni veselje in besed slovenskih, kakor v nekterih naših mestih in mesticih. Vendar bom stvarico omenil, ktero težko pričakujete. V Vildonu imamo skoraj vsaki drugi teden kazališče (teater); pozimi še večkrat. Marljivi gospodje, prijazne gospodične, povsod krepka volja, storijo vse, kar je mogoče. Se vé da Vildončani sami za sebe bi se ne bili lepega dela lotili: treba je bilo talijanske prebrisane glave, da jih je spoddregnila. Sada pa dobro napreduje kazališče. Iz kraja so bili predstavi za uboge; vendar že mislijo utemeljiti stalno kazališče. Kadar ga koli obiščem, mi pridejo naše slovenske mesta na pamet, ktere še dosihmal nimajo nobenega slovenskega kazališča. Zato me je posebno razveselilo brati, kako se Idričani obnašajo na svojem odru in Slovencom

kličejo: „Mogoče je; ako le hočete!“ Ako pomislim, kako jako si mnogi domorodci prizadevajo povzdigniti narodno omiko, se mi očitna zdi neposlednost, da si zdatno ne prizadevajo utemeljiti in razširiti kazališča saj po večih slovenskih mestih. To bi že bilo bolj potrebno in koristno zato, ker male mesta le malo zabav imajo, pa tudi ker prosto ljudstvo iz dežele lože pristopi. Tù bi se narod, prost in „kultiviran“ učil čiste slovensčine v živi besedi, ne le domá v pismu ali celó nikjer; tù bi se vcepila goreča ljubezen do svoje domovine vsem polovičarjem; tù bi se celo dušno življenje prerojevalo in mladilo. Pa da še kazališča pri vsem domoljubju ni, more temu biti tudi uzrokov, dasiravno morebiti le izmišljenih. Mogoče je pa četvero: morebiti nimamo kazal (iger) slovenskih, ali nimamo prostora za njih kazanje, ali ni kazalcov, kateri bi delali v kazališčih, ali pa ni poslušateljev. Prvi ugovor je prazen. Imamo kazal, pa bi jih še več imeli, ako bi pisatelji vidili, da so potrebne; vse, kar se brez potrebe stori, ni dobro. Drugič ne potrebujemo velikih kazališč iznova zezidanih in krasno kinčanih; zadostijo privatne hiše. Saj se grofovi in vitezi tukajšne okolice dobro zabavljajo pri kazalih v privatni hiši. Tretjič bi se domorodnih kazalcov in kazalk tudi našlo v vsakem slovenskem mestu. Če pa ne bi bilo najti toliko domoljubja, bi bilo marsiktero dobro seme naših boriteljev padlo na nerodovitno skalo. Pa tudi vém, da ni le domoljubje samo zadosti za kazanje (igranje); marsikdo se boji, da ne bi kazil, namesto kazal. Vendar ne izgovarjajte se: „rad bi res, pa ne morem, si ne upam“. Saj nimate pred sabo neusmiljenih rešetarjev. Temveč štrtič: Vaši poslušatelji so zadovoljne dušice, ki se iz srca veselijo, ako le slovensko besedo slišijo tudi iz gladkih ust omikanih gospodičin. Posledica iz vseh teh prevdarkov je tedaj lahka; toraj zaupam krepki volji naših milih domorodkinj in iskrenih domorodcov. Bog daj srečo!

Od sv. Benedikta v Slov. goricah 26. sept. — Ta teden so že tù in tam nekteri vinorejci trgatev začeli; prihodnji teden pa bodo splošno brali. O tukajšnih vinogradih v obče šipon gospodari; zaljubljeni pa so tudi močno v belino in zeleniko ali križovatino, in pa v rudečega blanka ali kakor ga naši ljudje imenujejo „nemarnega šilharja“; — posledne dve menda niste kaj priporočila vredne plemeni, ker zelenika „cvička“ daja, na rudečem blanku se pa še celó nekatere zelene jagode najdejo, ktere bi naj odbirali. So pač navajeni in zato tako zgodej berejo, vendar za letos z boljšim uspehom, ker je vse kakošnih 14 dni ranje dozorelo. Pravijo, da več nabirajo, kakor so se nadjali. Veliko se je grojzdja posušilo, pa pri vsem tem še je mnogo trsov čuda polnih. — V radgonskih goricah bodo 5., splošno pa 13. oktobra trgatev začeli; sicer letos ni viditi toliko sršenov, os in bčelic na grojzdu kot prejšnje leta; morda so se na sadju odškodovale, ker ga je, hvala Bogu, v radgonski okolici veliko; naj še je le nekoliko vreme ugodno, bo vino izvrstno in pa dober kup, saj pri unih, kateri so v kakošni zadregi. — V naši županiji je nemila griža od mesca julija počemša strašno razsajala in divjala ne le med otroci, ampak tudi velike in stare ljudi je v hladen grob spravljala tako, da so eno nedeljo jih celó 5 zagrebili še v tem mescu; nekatere hiše pomilujejo po dvoje in troje merličev; sedaj pa je že bolje, hvala Bogu! — Še eno morem priobčiti. Kakor sem slišal, se je neki dan šolskih praznikov pri sv. Antonu v Slovenskih goricah ondašnjemu gosp. učniku svetinja za pridno sadjorejo od slavne gračke kmetijske družbe podelila. Neki častivreden in občespoštovan domorodec za šolo zapiše na šolsko plošo: „živili Slovenci, nemškutarji pa naj poginejo.“ Dvema pričujočima se brž grbančita obraza; eden se je nek ohladil v „Tagespošti“, drugi se je pa jel prepirati in nekega častitega gospoda celó opraskal, ki ga zavrne in opominva zmernosti, razkladajoč mu, da vsakega poštenega Nemca spoštujemo Slovenci, katerim je „nemškutar“ vsa

druga stvar, — in ker so Slovenci miroljubni, želijo iz srca, da bi taki draživci šli rakom žvižgat, kakor je Prešern pel lažnjivim zvezdogledom. — Kakor strela nas je zadela prežalostna novica nemile smrti, ktera nam je 24. tega mesca spet mogočen steber Slovenije, premilostljivega knezovladika Antona Martina Slomška, pokosila. Kako jih je naše ljudstvo spoštovalo in presrčno ljubilo, so spričevale hvaležne solze, ko je slišalo, da jih ni več! Kuhar.

Od Krajnsko-štajarske meje 2. oktobra. ✎ — Ako brahor, namreč tista bezgavka na grlu, ktera se po Koroškem in gornjem Štajerju pogosto nahaja in ljudem težko sapo dela, koga nadležje, posihmal najde slehern za male denarje lahko pomoč pri nekem kovaču, ki se po Zagorji in po Trbovljah klati, konje ozdravlja in vmes ljudi slepari. Prišel je pred 14 dnevi v Retje bolnega konja gledat, pa vidi 52 let staro ženo, obdano z debelimi gum-pami na vratu. Starka se mazaču smili, toraj jo prijazno tako-le ogovori: „Mati! ali vam krof nič težave ne dela? če je vam ljubo, ga brez vse bolečine prerežem in kašo ven spravim“. Žena že dolgo na pljučah bolna, mislé, da ji brahor naduho dela, je brž pri volji. Brez pomislika se v kašo spravita, žena se vleže in kovač ji s pipcom krof prereže in ga mečka, da kri po njem in po kašti okoli curka; ko pa žena omedlavati začne, kovač rano nekoliko zašije in jo z navadnim šmirom zamaže; al rana se le noče celiti, je čedalje hujša in predvčeranjim je reva bila za smrt previdena. Pri ti priložnosti se je vendar nekaj važnega zvedilo. Ta rezar namreč za gotovo trdi, in si upa priseči, da ženske nimajo „devet kož“, kakor se je dozdej sploh mislilo, ampak samo tri, toda debele so pa — pravi on. — Pretečeno nedeljo mi prinese neki dijak popolnoma zrele jagode, in pravi, da po sončnem rebu so jagode v tako lepem cvetju, da je veselje gledati. Letina je pri nas tako dobra, vsacega pridelka Bogú hvala! tako obilno in tudi vina toliko, da nihče ne pomne takega blagoslova. Noč in dan se po goricah petje sliši, in ker je vince sladko, bo marsikteremu mošnjo lahko, glavo pa težko delalo.

Iz Gorice 4. okt. ✕ Gospodje Jož. Budau, Jož. Tonkli in Fr. Licen so te dni dobili odgovor na svojo prošnjo, da smejo v Gorici slovensko čitavnico ustanoviti. Pod potrjenimi pravili, ki so bile vladi predložne, se bere zdaj pristavek v slovenskem jeziku: „Št. 2192/P. Vidilo in potrdilo c. k. namestništvo v Trstu, dne 26. septembra 1862. C. k. dvorni svetovavec Conrad l. r.“ — Za tako očitno spoznanje pravic Slovincov se imenovanemu preslavnemu predsedništvu, in posebno gosp. dvornemu svetovavcu vitezu Conradu, sedanjemu predstojniku c. k. namestništva v Trstu srčno zahvaljujemo. Na podlagi potrjenih pravil so gospodje, ki so obljubili čitavnici pristopiti, 1. dne t. m. si začasni odbor zvolili. Zbrani so bili: gosp. Andrej Winkler, c. k. uradnik in deželni odbornik, za predsednika, — gosp. Viktor Milharčič, c. kr. uradnik za podpredsednika, — gospodje: Jožef Furlani, duhovnik, Andrej Jeglič, deželni računar, Andrej Marušič, katehet na tukajšni gimnazii, Ferdinand Zörer, c. kr. deželni svetovavec, in Anton Toman, c. kr. učitelj, pa za odbornike. Začasni odbor ima nalogo čitavnico osnovati. Imena odbornikov, katerih ljubezen do naše drage domovine in pa edine Avstrije je tukaj vsakemu znana, naj bodo vsem tistim, ki se radi nad čitavnico spodtikajo, poročstvo, da nje obnašanje bo vselej tako, da se ne bo ljudem ne vladam zamerjala.

Iz Loža 27. sept. D-n. — Dopisnik iz Loža L-z 9. septembra se mi zdi čisto ptujec, da ne vé, da so bili zastran iztrebljenja požiravnikov pri Danah in golobine, kamor se voda steka, in zastran naprave struge v golobino po našem kantonskem predstojniku vsi županje tistih vasi, katerim voda največ škode dela, in vsi mlinarji, katerim zastran večkratne povodnje mlini in pile ali žage stojé, letos skupaj sklicani, da bi se o tej reči kaj sklenilo; al vse je bilo

zastonj. Še zmirom so soseskine močje večidel svoji največji sovražniki; namesto da bi pospeševali to silno važno delo, ga še overajo. Potrebujemo pa tudi pomoči od dežele, ker samo kmetje tega ne morejo zvršiti; treba je zvedenih delavcev za pod zemljo votliti in vodotok širiti, kodar je pretesno. Torej se ne smé reči, da se naš gosp. kantonski predstojnik malo prizadene za to važno reč. Gosp. dopisatelj se pa kaže tudi ptujca, če meni, da so po gosp. predstojniku našim narejene nove ceste nepotrebne; gotovo mu je to kdo povedal,*) kateri ni prijatelj občnih dobrotnih naprav, in le misli, da naj le tisti ceste delajo, kateri vozarijo po njih. Vsaki ptujec, kdor pride v našo dolino in je hodil poprejšne leta po naših strmih in nevarnih cestah v ložko dolino, hvali potrebno in koristno napravo naših novih cest. Mi pa se nadjamo, da bo naš trud obilno povrnjen še posebno, ako bo cesta od Rakeka do Hrvaškega (Prezida) v malo letih državna cesta; potem se bo popravljala in ohranila iz cestnine, imeli bojo naši kmetje namesto dela in truda plačilo pri cestah. Saj je že naš skrbni deželni poslanec gosp. Koren v zadnjem deželnem zboru to reč predložil, pa zavoljo odločenega kratkega časa se ta reč ni mogla v posvet vzeti; gotovo pa bo gospod Koren v prihodnjem deželnem zboru predlog zastran pre-naredbe naše kantonske ceste od Rakeka do Hrvaškega (Prezida) v državno cesto ponovil, in se na vso moč potegoval za to občno dobrotno reč, za kar mu bodo vsi prebivavci cerkljanske in ložke okolice hvaležni.

Iz Krškega 1. okt. — Kar smo davno želeli, smo danes dočakali, da se je železnica od Zidanega mosta na Sisek (ne vem zakaj brez vse slovesnosti?) odprla. Velike težave so bile sploh, posebno pa od Rajhenberka**) do Vidma premagati, kjer škarpa ob Savi prvokrat dodelana je bila zavolj premehkega kamnja ovržena in v drugo zidana; dalje so mogli 3 skalnate griče znižati in kanale za odtek studencov po več krajih izpeljati. Tudi vas Videm je železnici dosti stroškov in truda prizadjala, ker mnogo poslopja in rodovitnega polja moralo je se temu delu za dobro odškodovanje umakniti. Na vse to pritisnila je še potreba za kantonsko cesto skrbeti in jo v več krajih na novo napraviti. Al srečno so se premagale vse overe — in zamoremo se sedaj vsaki dan dopoldne ob 10. uri proti Zidanemu mostu, in popoldne okoli 6. ure proti Zagrebu peljati. Med posebnosti omenjene železnice do Zagreba se zna železni, zares lepi most čez Sotlo blizu Zaprešič, in od Zagreba naprej velikanski most čez našo bistro Savo šteti. — Letina žitna se je pri nas srednje obnesla, sena se je malo, otave še manj nakosilo; krompirja se je precej nakopalo, le v globoki zemlji vsajeni je gujiti začel, koruzo in fižol, zavolj poletne suše stiskana, smo lahko spravili; ajda, repa, korenje in zelje lepo kažejo, vinska trta pa, dasiravno spomladnega mraza ozebljena, blizu Kerškega, in okoli Bučke, 2krat od toče zadeta, je sploh obilniši pa ne tako dober sad kot lanski obrodila. Vinska cena od lanske po 6 do 9 gold. za avstrijsko vedro noče pasti; dasilih draga kapljica, se je dolenski bratje vendar tako narskajo, da z risanimi ali opraskanimi obrazi vsaki dan resnico potrjujejo, da z vinom se ni norčevati.

Klanšekov France.

Iz Kranja 1. okt. — Danes se je z veliko cerkveno in šolsko slovesnostjo odprla naša doljna gimnazija. Imamo sedaj, gotovo vsem Gorencom, pa tudi našemu mestu na velik dobiček, 4 prve tako imenovane latinske šole. Hvala možem, ki so se za to trudili! Kakor slišimo, je čez 150 učencov že vpisanih.

*) Morebiti pa je slišal od vseh strani pritožbe našega deželnega zbora lani, ker je bila cestna delavnost nekterih c. k. kantonskih predstojnikov kot velika nadloga spoznana.

Vred.

**) Blizu Rajhenberka premog kopljejo, v Buseči vasi na Krajnskem eno uro od Brežc pa nove toplice delajo.

Pis.

Iz Ljubljane. God presvitlega cesarja našega je bil v saboto s cerkveno slovesnostjo praznovan; sv. mašo so obhajali gg. knezoškof v stolni cerkvi, kamor so se vse više deželne oblastnije, mestna županija, učiteljstvo in obila množica družih mestjanov zbrala prositi z nebes blagor Njih Veličanstvu.

— Nemila smrt nam je vzela 1. dne t. m. domoljubnega starčka, visokospoštovanega g. Antona Vojska-ta, dosluženega učenika tukajšne c. k. realke, ki je po dolgem bolehanji v 77. letu svoje starosti mirno v Gospodu zaspal, Ž njim nam je umrl predposlednji tistih starih šolskih mož, ktere ga, kakor nepozabljivega Kersnika in druge, so učenci imenovali svoje očete. Bodi mu zemljica lahka!

— Ceste in pota se pri nas zdaj popravljajo, da je kaj. Komaj je narejeno to na enem mestu, se začne že drugo na drugem. In tako so v pondeljek z dovoljenjem Njih Svetlosti nadvojvoda Ernesta, ktere ga je naš mestni gospod župan za to prosil, začeli vojaki cesto delati na grad za dr. Orlovo hišo. Ker je gosp. dr. Orel od svojega zemljišča brez odškodovanja rad toliko prostora prepustil, da bo vozna cesta povsod dosti široka, bo ta zlozna pot toliko prijetniša, ker jo gosp. župan misli z murbami zasadi.

— Slovensko slovstvo veselo napreduje. Ni davnej, kar smo omenili več novin, moremo pa spet povedati, da naš domoljub, slavnoznani pod imenom „Podgorski“, spisuje za prosto naše ljudstvo bukvice, ki ga bojo učile lepega obnašanja v vseh okoljščinah, pod imenom „Priljudni Slovenec.“ — Gospod dr. Etbin Costa spisuje važno delo „Bibliografijo slovensko“, ki bo obsegala, na več oddelkov razvrstena, vse kar je dosihmal v slovenskem jeziku na svetlo prišlo.

— Hvalo, s katero so priporočale „Novice“ unidan g. Svetca za deželnega poslanca, potrjuje „Pozor“ tako-le: „Drago nam je, da moremo reči, da si je gosp. Svetec pri nas (na Hrvaškem) vzdržal glas skozi in skozi poštenega rodoljuba, ktere ga je vsakdo spoštoval.“ Ako se poštenost, ki dandanašnji ne raste povsod, družji z bistro glavo in zgovorno besedo, je pač to trojica, ki dela pravega možaka.

— Ljubljanske šole so se začele 1. dne t. m. Spet so vse lepo polne. — Gosp. bogoslovcev je v 1. letu 24, v vsem skupaj 76. — V 3 razredih realke je 154 učencov. To kaže, da viša realka tudi bi ne bila prazna, ako bi jo že imeli. Pod novim g. vodjem Schrey-em bo v korist šoli gotovo vladala lepa prislovica „Viribus unitis“ med njim in gosp. učniki, ktero smo pregrešali prejšnje leta. — Tudi gimnazijstov je po navadi dosti; kakor smo slišali, jih niso preveč zbirali letos. Slovenščino bo učilo spet 6 učnikov; veseli smo slišali, da v 7. in 8. razredu bode učil visokoučeni gosp. katehet Marn slovenščino. Ker se je zakasnilo natiskovanje kršanskega nauka za 2. razred realke in gimnazije, bo letos spet le v edinem 1. razredu kršanski nauk edini predmet slovenski. Račun po takem ni težak, koliki drobljanec (Bruchtheil) zagotovljene ravnopravnosti je to. Pa še ta drobljanec bi se bil mogel kmali komisijski presoji podvreči, ako bi prečudnega vodjevega zahtevanja ne bili zavrgli svetli naš knezoškof. — Pri sv. Jakobu je mestna normalna šola letos popolnoma gotova; vodja in katehet so ji častiti Št. Jakobški kaplan gosp. Janez Rozman, učniki pa g. Andrej Praprotnik, g. L. Bélar, g. Fr. Raktelj, in še zmiraj bolehnega g. Zorina namestujoči g. Jož. Kokalj, — vsi izvrstni možaki. Učencov šteje ta šola čez 300.

— Gosp. dr. Toman se je v saboto ponoči podal na Dunaj v državni zbor. Nadjamo se, da bomo o njegovi tožbi zoper „Hansjörgel-na“ kmali kaj več slišali. Slišali smo tudi, da gosp. Dav. Terstenjak toži „Tagespošto“, ki ga je „agitatorja“ denuncirala; bomo vidili, po katerih kotih bo iskala dokazov za nesramno natolcovanje visokoučenega moža, ktere ga delavnost vsa sega le po starozgodovinskem in jezikoslovnem polji slovanskem.

Iz Ljubljane. Vrednik „Novic“ je v dar za svojo pripomoč pri londonski razstavi prejel od sl. ministerstva iz Dunaja zanimive bukve, v katerih je popis vseh tistih šolskih stvari, ki so od mnogih šol našega cesarstva bile poslane v londonsko razstavo, ktere pa je državno ministerstvo, preden so na Angležko šle, na Dunaji pod vodstvom gosp. barona J. Helferta vrediti, na ogled postaviti in po zvedenih možeh pretresati dalo. In tako je prišla gori omenjena lična knjiga pod naslovom „Bericht über die Ausstellung von Schul- und Unterrichtsgegenständen in Wien“ ravnokar na svitlo; razdeljena je na 3 dele: prvi del obsega popis in vredbo vseh šol našega cesarstva od začetnih ljudskih šol noter gori do najvišjih vseučilišnih. Prav zanimiv je ta popis za vsacega, ki želi zvedeti sedanji stan in organizacijo mnogovrstnih avstrijskih šol. — Drugi del popisuje vse v razstavo poslane šolske reči, — tretji pa, kako so jih na Dunaji sodili. Pridjane so nekatere zanimive podobščine. — Da naši bravci zvedó, kako so naše ljubljanske šolske stvari bile sojene, povzamemo iz njih vse, kar smo v omenjeni knjigi našli. — Lepo pohvaljene so dela naših nunskih šol; na strani 140. se bere: „žepni robec, ki ga je vezla (štikala*) Wahlova Terezija, — roža, ki jo je vezla Pregel-nova Serafina, in trtno listje, ki ga je vezla Vertov-cova Karolina, je vsak občudoval, ki je te dekliske dela ogledaval.“ Pohvaljeno je tudi lepopisje nunskih šol (na str. 142), s tem pristavkom, da je lepopisje bolj starejega značaja. — Lepopisje naše normalne glavne šole ni našlo pohvale, marveč precej ostro grajo, ker se (na str. 168.) bere, da je pisanje učencov 4 normalke neukretno, ter je znamenje, da se učenci v nižih razredih ne vadijo dostojno.“ Sploh je o lepopisji ljudskih šol (ne samo naših, ampak tudi družih) po vsej pravici grajano, da se učenci preveč in nepotrebno mučijo s „Fraktur- in Kanzlei-schrift“. — Ljubljanska gimnazija je pohvaljena zavoljo 2 zemljovidov, namreč: zemljovida štajarske zemlje in zemljovida krajske dežele ob času Rimljanov; od unega se bere, da „dobra misel je lepo izpeljana“, od tega pa, da je izvrstno delo na vsako stran. — Ljubljanska realka je celó premalo poslala risarskih del. — S pohvala je (na str. 202.) omenjeno naše slovstvo slovensko na kmetijskem in ž njim združenem živinozdravniškem polji, kar nas toliko bolj veseli, da svet vidi, da „ultrasi“ smo vendar tudi koristni svoji deželi.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Doljna zbornica državnega zbora, ktera je rada postrežljiva zbornici gosposki, ni odrekla gosposki zbornici važnih prememb tudi o fevdni postavi. Ker je ministerstvo svoj predlog za povišanje gruntnih in družih davkov za letošnje leto nazaj vzelo, je zdaj račun državnih stroškov in dohodkov zgotovljen za to leto: stroški znašajo 388 milijonov in 762.222 gold. 94 kr., dohodki pa 294 milijonov in 650.334 gold. Pravda zavolj katastra je bila z 73 glasovi zoper 70 s tem končana, da ni obveljalo to, kar sta Kaisersfeld in Kalhberg tako prepričavno dokazala, ampak da vsa reč se je izročila posebnemu odboru v pretres. — Presvitli cesar so se podali 2. t. m. v Išelske toplice, presvitla cesarica pa 3. t. m., kjer se je praznoval god Nj. Veličanstva. — Tarifa za oprostenje od vojaščine znaša za prihodnje leto spet 1200 fl. nov. denarja. — Začasni namestnik škofov po smrti kneza

*) Nemški „štiken“ se pravi po slovensko vezti, kar se nahaja tudi v starih slovenskih narodnih pesmah; ponemčevanje nam je zatrlo tudi to besedo in namestilo nam v „kranjski šprahi“ štikati. (Poglej naš nemško-slovenski slovník str. 1555.)

Vred.

Slomška je ondašnji g. stolni prošt Friederich. — Po „Gosp. Listu“ so škof Strossmajer kot protektor podružnice kmetijske djakovške darovali 50 gold. za darilo najbolji razpravi (spisu) o vinogradstvu, 50 gold. za sli-varstvo, 50 gold. za čbelarstvo, 50 gold. pa za svilarstvo. Take blage dela ne potrebujejo širokoustne hvale; hvalijo se same. — Po strašnih besedah vladne „Donauzeitung-e“ mora biti hud razpor med državnim ministerstvom in pa med ogerskim dvornim kancelarjem, ki se nek posebno suče okoli volitev za državni zbor. — Na Laškem so pričakovali po dovoljenji Napoleonovem v nedeljo oklic kraljev, da je Garibaldi s vsemi svojimi pomočniki pomilosten; prosila je za to hči kraljeva Pija, ko se je zaročila s kraljem portugalskim. Kralj je res v nedeljo podpisal milostivni ukaz, ki zadeva vse, razun begunov vojaških. Ali bo Garibaldi hotel sprejeti milost, ker po svojih mislih ni nič zgrešil, uganjajo zdaj časniki. Nekteri trdijo, da utegne angleška armada posesti Sicilijo tako dolgo, dokler francozka armada ne zapusti Rima. — Pruska vlada je v razporu z državnim zborom si s tem pomagala, da je premenila nekatere ministre in odstranila svoj predlog za večje stroške vojaške, ki jih je prejšnje ministerstvo po vsi sili za prihodnje leto hotlo; novi državni minister Bismark je o nemških zadevah velik nasprotnik Avstrije. — Iz Belega grada se piše od 5. dne t. m., da pismo (ferman) sultanovo, ktero potrjuje sklepe carigradskega vladnega zbora zavolj pomirja s srbsko vlado, je prišlo 30. sept. do pašata tukajšnjega, pa še le 6. dan t. m. se je imelo razglasiti; tudi barikade so se imele ta dan podreti. „M. Orszag“ piše, da bo srbska vlada zoper ta ferman protestirala; vojske menda zdaj ne bo, al razprtje ni poravnano. — Junaški Luka Vukalović, glavar kristjanskih ustajnikov hercegovinskih, je 22. prišel v Dubrovnik in se podvrgel tukaj bivajočemu turškemu poglavarju Kuršid-pašu, ki ga je v službi sultanovi s 150 gold. mesečne plače postavil za bimbaša in vojvoda nad 500 momakov hercegovinskih; drugi dan se je Luka vrnil spet v svoje planine. — Na Rusovskem so 8. (po našem številjenju 20.) septembra praznovali 1000letno obletnico obstanja ruskega carstva. V Novgorodu so odkrili v ta namen postavljeni krasni spominek; car, carica in cela rodovina njegova je bila pričujoča pri tej slovesnosti, ki se je začela s cerkveno svečanostjo, pa obhajala še z mnogimi družimi narodnimi vesellicami; razun obilne duhovščine, brezšteviline množice ljudstva je bilo armade 1200 mož; opoldne je bil velik obed, zvečer pa mesto razsvitljeno. Po svečanosti pri spominku je umetnika, ki je spominek naredil, poklical cesar pred-se, pa mu v priznanje krasnega dela podelil red sv. Vladimira in penzijo.

„Slovenski Pravnik“

se je že razposlal vsem častitim gospodom naročnikom; če pa bi se bil kdo pozabil, naj se blagovoli kmali oglasiti, ker še imam deset iztisov,

V Brežcah dne 1. oktobra 1862.

Dr. Razlag.

Zitna cena

v Ljubljani 1. oktobra 1862.

Vagán (Metzen) v novem dnarji: pšenice domače 4 fl. 35. — banaške 5 fl. 50. — turšice 4 fl. 36. — sorsice 4 fl. 32. — rež 3 fl. 13. — ječmena 3 fl. 32. — prosa 3 fl. 45. — ajde 3 fl. 32. — oves 1 fl. 90.

Kursi na Dunaji 7. oktobra.

5 % metaliki 72 fl. 10 kr.

Ažijo srebra 23 fl. 50 kr.

Narodno posojilo 83 fl. 45 kr.

Cekini 5 fl. 94 kr.